

Skjut inte på symbolerna!

Den 24 juni 1859 utkämpades ett brutalt fältslag i och omkring den norditalienska byn Solferino. Sammanlagt 300 000 soldater försökte under nio timmar döda varandra. Den österrikiska armén förlorade denna dag mer än 20 000 män, varav 3 000 döda. Den fransk-sardinska armén förlorade 18 000 män, varav 2 500 döda.

Slagets resultat, mängder av döda, döende och lemlästade soldater, bevittnades av den schweiziske affärsmannen Henry Dunant, som upprörd skrev en liten bok om sina iakttagelser, »Ett minne från Solferino«. Boken blev inledningen på ett internationellt arbete för att reglera och om möjligt humanisera krig.

En symbol som på Dunants initiativ började användas efter slaget var det röda korset. Under denna symbol gavs sjukvård till båda sidors skadade. Vårdpersonal som bar det röda korset skulle vara skyddade mot anfall.

1863 bildades den Internationella Rödakorskommittén (ICRC) och 1864 antogs den första Genèvekonventionen. I konventionen garanteras de i krig sårade och sjuka rätt till vård, och sjukvårdspersonal neutralitet och okränkbarhet. Henry Dunant tilldelades för sitt arbete det första av Nobels fredspris 1901.

Sedan 1949 finns fyra Genèvekonventioner: den första om strid i fält, den andra om strid till sjöss, den tredje om krigsfångars behandling och den fjärde om skydd för civilpersoner under krigstid. Sammanlagt 194 länder har ratificerat Genèvekonventionerna och bidrar därmed till att civilisera barbariet under krig.

Röda Korset kompletterades 1929 med den Röda Halvmånen, som erkänns av ett trettiotal muslimska länder. Sedan 2005 finns också en tredje symbol, den röda kristallen, som förordas av vissa länder då den saknar religiösa kopplingar. Användningen av den röda kristallen är dock än så länge begränsad.

En cyniker kan med fog peka på de senaste 150 årens krig och konflikter som de mest hänsynslösa och i liv mest kostbara i mänsklighetens historia. Parallellt med detta har dock en medvetenhet om humanitet och mänskliga rättigheter växt och fått en allt starkare ställning.

Efter andra världskriget antogs internationella regelverk som tillsammans med den nya organisationen FN skulle förebygga, övervaka och beivra brott mot mänskligheten.

Tyvärr tycks denna positiva utveckling nu vara hotad. Allt fler rapporter beskriver hur respekten för Genèvekonventionerna minskar. ICRC publicerade i juli 2011 resultatet av en 32 månader lång studie som dokumenterar 655 våldsincidenter som drabbat sjukvården i 16 länder som befunnit sig i krig eller konfliktsituationer.

I en ännu opublicerad studie från ICRC finns ytterligare 267 incidenter från 21 länder dokumenterade mellan januari och april 2012.

I flera fall har sjukhus och ambulanser angripits. Sjukvårdspersonal har hotats, rånats, misshandlats, fängslats och ibland dödats. Patienter har ibland blivit utsatta för övergrepp trots att de befunnit sig under vård.

De tidigare allmänt erkända symbolerna, det röda korset eller den röda halvmånen, ger inte längre samma immunitet. Irak, Afghanistan, Libyen, Bahrain och Syrien är länder som utmärkt sig negativt. Studien av ICRC visar dock att det finns fler länder än dessa där sjukvården i konfliktsituationer är hotad.

USA:s krig mot terrorn, efter terrordåden den 11 september 2001, bedöms av Amnesty International ha minskat respekten för mänskliga rättigheter i många länder och bidragit till försämrad behandling av krigsfångar.

Ett ökat inslag av irreguljär krigföring – där de stridande tillhör milisstyrkor, lokala gerillor eller andra grupper utanför de vanliga militära förbanden – har säkerligen också bidragit. Finns det då något som kan vända denna oroväckande, inhumana utveckling?

World Medical Association (WMA) antog i oktober 2011 ett dokument där man föreslår inrättandet av en FN-rapportör för att bevaka sjukvårdspersonalens ställning i konfliktsituationer.

WMA vill att brott mot Genèvekonventionerna systematiskt ska dokumenteras och utredas. De som gör sig skyldiga till brott måste spåras och ställas inför rätta.

Svensk hälso- och sjukvårdspersonal har under många år verkat i krigs- och konfliktområden.

De är viktigt att möjligheterna att erbjuda denna bokstavligen livsviktiga vård inte hotas och att den inte behöver ske under osäkra villkor.

Respekten för de humanitära symbolerna måste återställas. Det finns för oss läkare starka skäl att minnas och värda resultatet av slaget vid Solferino. ■

»Sjukvårdspersonal har hotats, rånats, misshandlats, fängslats och ibland dödats.«

Thomas Flodin
ordförande i Läkarförbundets etik-
och ansvarsråd
thomas.flodin@slf.se

Varje vecka skriver representanter för Sveriges läkarförbund.

